

popolnitev šolskih učni-
cepcijskih sredstev itd.

Pri tem seveda ne
največji meri odvisna
svetih za zdravstvo do
izvedbo teh nalog v o

Ob vsem tem je
določena važna vloga.
celotnim vprašanjem i
pravilnim razumevanj
njihove poklicne dolži
zmago tako humanih č
kulturnih odnosov v ž

Injo in pocenitev kontra-

čna izvedba te akcije v
ato je tudi pri okrajnih
em ko so za konkretno
) družine.

im v patronažni službi,
, če se bodo seznanile s
z vso odgovornostjo in
vancih. To ni le vloga
tne delavke v borbi za
vljanje enakopravnih in

Dvorišče — igrišče v stanovanjski skupnosti

Dr. Slava Lunaček

Dvorišče — igrišče privlači otroka vseh starosti. Tu se zbirajo, spoznavajo razne igre, se v njih izživljajo, navezujejo prijateljske stike s sovrstniki, si na svežem zraku ob raznovrstni dejavnosti krepijo telo in so tako deležni tiste življenjske radosti, ki je osnovna potreba vsakogar. Dvorišče odvrta otroka od ceste, od potepanja, nudi mu kulturni odmor in zabavo in razvija v njem tovariški čut. Zato smatramo igrišča za vzgojno ustanovo, ki jo moramo razvijati v okviru stanovanjske skupnosti.

V starih hišah strnjenege zazidalnega sistema pogosto sploh nimamo dvorišč ali pa so tako tesna, mračna, tlakovana s kamni, da ne morejo služiti otroku v rekreacijske namene, še posebno ne, ker je dvorišče dostikrat prostor, kamor odlagajo smeti, staro ropotijo itd. Zato bodo otroci stanovanjskih skupnosti v starejših delih mesta pogosto nujno vezani na večje javno igrišče njihovega okoliša. Krog sovrstnikov je tod večji, pestrejši, kar je z vzgojnega stališča priporočljivo, vendar pa bo daljša pot do igrišča marsikateremu malčku nepremostljiva zapreka. Zato bomo morali težiti za tem, da usposobimo za igro otroka tudi mala sončna dvorišča, toda pasti bodo morale ograje med posameznimi dvorišči, da dobimo večje površine za igrišča v soseski.

Nova oblika stanovanjske gradnje predvideva večje odmike med posameznimi bloki in tako nastanejo tudi večje proste, nezazidane površine. Žal obravnavajo arhitekti te površine dostikrat samo z estetskega stališča in ustvarjajo zelene ploskve, v katerih leže stavbe lepo in prijetno za oko. Te zelene trate z visokimi in nizkimi nasadi nosijo premnogokrat tablice z napisi »Čuvaj nasade«. Kakor so z estetskega, urbanističnega in zdravstvenega stališča lepo negovane zelene livade med enoličnimi bloki zaželeni, bi arhitekti vendar ne smeli pozabiti, da bi vsaj del teh trat moral služiti oddihu našega ročnega, umskega delavca, v prvi vrsti pa našim otrokom v vseh njihovih življenjskih obdobjih. Da bi pa mogle služiti temu namenu, jih je treba seveda ustrezno oblikovati.

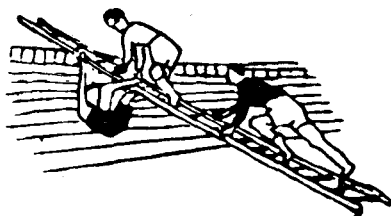
Načelno je treba najprvo razčistiti vprašanje, ki se je nedavno pojavilo, ali rekreacijo mladine lahko združujemo z rekreacijo odraslih delovnih ljudi in

upokojecev na istem prostoru. Po našem mnenju tako povezovanje ni ustrezno in ga ne bi smeli dopustiti. Za umskega ali ročnega delavca pomeni odmor — mir. V današnjem civiliziranem svetu človeku najbolj ogrožata zdravje šum in ropot. Brnenje motorjev v tovarni, ropot cestnega prometa, vse to mu neprestano obremenjuje živčevje, čeprav se vsega tega hrupa polagoma privadi in zanj tako rekoč otopi. Zato potrebuje odrasel človek po svojem delu v zvočno razgibanem okolju miren kotiček, kjer se lahko na prostem posveti knjigi, nemotenemu pogovoru o dnevnih dogodkih s sosedi, reševanju perečih stanovanjskih vprašanj itd. Starega človeka pa spravlja čebljanje otrok, njihov vrisk in krik iz ravnovesja, zato negodujejo nad živahnostjo in razligranostjo otrok, ki je v pravih mejah celo znak njihovega zdravja, a se vendarle zgodi, da povsem nepedagoško posežejo med malčke. Seveda ni to nič čudnega, saj so že pozabili, kakšni so bili nekdanj sami. So sicer posamezniki, ki jim je tudi daljše bivanje ob otrocih prijetno, vendar so to izjeme. Za te izjeme lahko postavimo v senco otroškega igrišča nekaj klopic, da opazujejo početje otrok, se z njimi veselijo in po potrebi primerno ukrepajo. Glavni prostor za oddih odraslih pa moramo le ločiti od otroškega, če želimo, da ga bodo stanovalci radi obiskovali in se bodo tod res sprostiti in odpočili.

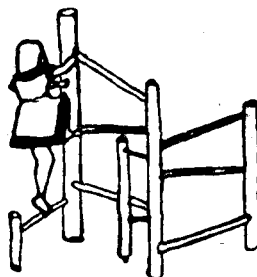
Obenem pa bi bilo treba rešiti še neko drugo vprašanje, namreč vprašanje, ali naj vse starostne skupine otrok vežemo na en sam prostor ali ne. Če imamo v strnjemem zazidalnem sistemu na razpolago samo majhno dvorišče, je jasno, da se zbira na tem prostoru vsa mladina tiste hiše in celo otroci bližnje sosesčine, če sosednje hiše nimajo primerne prostora, kjer bi se otroci mogli razgibati in poigrati. Pa tudi pri novih blokkih in na večjih igriščih je sporno, ali bi kazalo urediti posebne prostore za malčke in posebne za šolarje. Marsikateri starejši bratec mora paziti na mlajšega in bi njiu ločitev imela lahko neugodne posledice. Celó pri organizirani zaščiti otrok v stanovanjski skupnosti in pri urejenem rednem nadzoru nam bo pokazala šele praksa, ali kaže in je potrebno, da predšolsko in šolsko mladino ločimo. Za zdaj smo mnenja, da uredimo na skupnem prostoru za malčke le poseben kotiček, kjer se lahko nemoteno predajo svoji igri in zabavi. Ta kotiček dobimo, če z nizkim zelenim nasadom cel prostor predelimo na dva dela. To potem eni in drugi starostni skupini omogoča nemoteno zaposlitev pri igri, ne da bi otroci bili popolnoma ločeni. Na manjših dvoriščih to seveda ni vselej izvedljivo. Tu si otroci raznih starostnih obdobj še postopoma priborijo določen del dvorišča in dobe do njega neko nepisano lastninsko pravico, ki jo vsi upoštevajo.

Kakšno naj bo igrišče? Zelo važno je, da je sončno, saj je sonce vir zdravja za otroke. Ne moremo pa otroka ves ljubi izpostaviti vplivom sonca in zato mora vsako igrišče imeti tudi nekaj senčnih prostorov. V novo zraslih naseljih sadimo zato na prostore, ki jih določimo otrokom, tudi drevesa. Najboljša so drevesa z veliko, bogato krošnjo. Žal prav ta drevesa rastejo počasi. Pomagamo si tako, da med nje zasadimo hitro rastoče vrste, ki jih posekamo, kakor hitro dorastejo počasi rastoče. Poleg osenčenosti je potrebno, da ima prostor tudi primeren razgled. Za otroke izbiramo čimbolj odprte površine, da je pogled na okolico čim večji. Cesti se ne smemo približati na več kot 30—50 metrov. Cesta s svojim prahom ogroža klimatične pogoje na igriščih, če prostor ni ograjen, pa tudi varnost otrok. Da prah ne more na igrišče, igrišče proti cesti oddamo z visokim zelenim nasadom. Koder vejejo močni vetrovi, se moramo pri razmeščanju igrišč čimbolj ogibati prostorov na vetrnem. Čim večje je zatišje, tem bolj so otroci na varnem.

Tla morajo biti propustna, da se prostor po nalivih hitro posuši. Če je svet ilovnat, je treba poskrbeti za ustrezno drenažo. Tlakovana tla tudi niso primerna, saj želimo, da hoči otrok poleti čim več bos. Bosa hoja po neelastičnih tleh pa ogroža pravilno izoblikovanje stopal. Del dvorišča ali igrišče posujemo z rečnim ali dolomitnim peskom, ki se ne drobi, da bi se pri količkaj razgibani igri otrok dvigali oblaki prahu. Del prostora oblikujemo kot zeleno trato, ki služi malčkom za gibalne igre, šolarjem pa za ustrezno borbo in tekme. Igrišče med bloki bi moralo imeti vsaj eno posebno stranišče v enem izmed blokov. Če

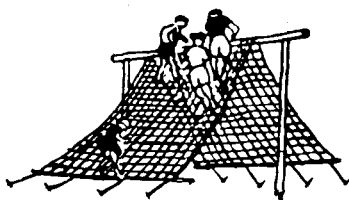

Slika 1

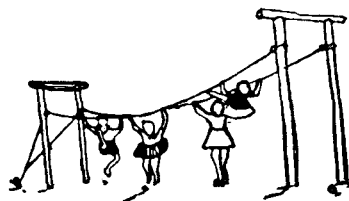

Slika 2

je igrišče del otroške sobe ali kluba šolarjev v stanovanjski skupnosti, tedaj otroci uporabljajo pač sanitarije teh prostorov. Med stavbo in igriščem uredimo ožje cvetlične grede, ki se pa ne smejo dotikati stavbnega zidu, ker bi stene bile sicer vedno vlažne. Gredlice služijo trem namenom. Prispevajo k lepoti okolja, služijo za vzgajanje otrok k čutu dolžnosti, če jih zadolžimo z njihovo nego, in obvarujejo otroke pred poškodbami z drobci okenskih stekel podprtitličnih prostorov, ki se lahko razbijejo pri raznih otroških igrah.

Slika 3

Slika 4

Veliko veselja napravimo otrokom, če igrišče opremimo s cenenimi in enostavnimi napravami. Gledati moramo le, da so dobro in solidno izdelane, čvrsto pritrjene in da otrokom budijo domišljijo. Za predšolsko dečo obesimo na vejo ali na močan, v steno zabiti klin vrv, nanjo pa staro avtomobilsko zračnico, ali položimo na tla 60 cm visoko kanalsko cementno cev, ki je ob roboh in v notranjosti prevlečemo z glajenim cementnim ometom, na njena tla pa pritrdimo desko. Ni bolj priljubljene igre, kot je plezanje skozi to temačno, tajinstveno cev. Male otroke lahko ure in ure zaposlimo na pesku. Preprost peskovnik budi v otroku ustvarjalne sile in razvija v njem domišljijo. Pesek je

treba z lopato večkrat dnevno premetati, da ga izpostavimo vplivom ultraviole-
letnih žarkov in tako razkužimo. Kjer je mogoče, postavimo v bližino peskov-
nika vodovodno pipo, da dobi otrok za svojo gradbeno dejavnost potrebno vodo
in da si po igri lahko opere tudi roke. Navadna lesena lestva (glej št. 1), ki
jo prislonimo na ograjo ali na podstavek, lahko otroku pripomore do najraz-
ličnejše telesne dejavnosti in koordinira obenem razvoj raznih mišičnih skupin.
Lestvo lahko nadomesti tudi plošč, po katerem se otroci dričajo navzdol in
se zatem vzpenjajo spet kvišku. Biti mora pa iz trdega lesa in gladek, da
se ne cepi in da ne pride do telesnih poškodb. Tudi hlod je za igrišče pripravna
stvar, samo pritrčiti ga moramo, da se ne prevali in ne poškoduje otrok. Na
vodoravni hodni deski, dvignjeni za kakih 10 cm od tal, pa si predšolska deca
uri čut za ravnovesje, ki je pri njej še slabo razvit. Da se otrok nauči preso-
jati razdalje in vodoravno meriti na cilj, pričvrstimo na zemljo po dolgem 3—4 m
dolgo desko, nanjo pa v določenih presledkih zarišemo raznobarvne kroge —
cilje, ki naj se jih otrok uči zadeti z žogo. Za 5—7 let stare, ki pogodijo tudi že
cilj v višino, pritrđimo takšno desko pokonci. Na igriščih novih naselij postavimo
lahko pregrade za plezanje (glej sl. št. 2). Pregrada ima eno, dve ali več kril. Ta
krila so lahko različno visoka, in sicer kakih 100—150 cm, razmak med posamez-
nimi letvami pa ne sme biti večji kot 20 cm. Zelo dobrodošli, a dražji sta teles-
novzgojni napravi št. 3 in št. 4. Naprava z mrežo je 2 m visoka, prečni drog
3,32 m dolg, razmak med višinskimi stebri znaša 2,80 m. Če je naprava iz želez-
ne cevi, vzamemo premer 7 cm, pri leseni napravi pa naj imajo drogi v premeru
vsaj kakih 15 cm. Naprava z vrvmi št. 4 meri v višino 2,2 m, razmak med pokonč-
nimi drogovi znaša 72 cm, prečni drog pa naj v dolžino meri v celem 1,2 m.
Premer železne cevi naj bo 7 cm, premer lesenega droga pa 15—20 cm. Nazna-
čene višine veljajo seveda samo za tisti del, ki je nad zemljo. Zato moramo
k dolžini pokončnih drogov prišteti vsaj še 50—60 cm, ker morajo biti takšne
naprave močno zabetonirane v tla. Imajo pa te naprave zlasti eno prednost: z
njimi dosežemo aktivno dejavnost otroka. Zato smo mnenja, da jih je na naših
igriščih vse premalo. Poglejmo samo igrišče v Tivoliju! Viseče gugalnice se
vrstijo druga za drugo, vrtiljak za vrtiljakom. Prav visečih gugalnic pa ne
želimo na otroških igriščih, saj od otroka ne zahtevajo nobenega telesnega
napora. Tudi ima otrok sam, posebno če je slaboten, od takšne gugalnice dosti-
krat kaj malo veselja, tem več pa nebogljeni malček užije strahu. Če se torej
že odločimo za gugalnico, jo postavimo nizko. Preko 55—60 cm visokega čoka
ali cementiranega podstavka položimo 4 m dolgo in 30 cm široko desko na
krogličnem ležaju. Deska bi praviloma morala imeti spredaj ročaj, zadaj pa
naslonjalo, da otrok ne omahne nazaj.

Za starejše šolarje postavimo na posebej oddeljen prostor pingpong
mizo, mrežo za odbojko, napravo za skok v višino, če je prostor obsežen, stezo
za tek itd. Najbolje bi bilo, da s šolarji samimi proučimo možnosti in da njihove
želje vskladimo s tem, kar menimo, da je zdravo in koristno za njihov telesni
razvoj in za oblikovanje pravilne osebnosti.

Igrišče morajo vzdrževati otroci sami in skrbeti, da je čisto in negovano.
Tako postane igrišče tudi sredstvo za delovno vzgojo otroka.

Velikost zemljišča, ki ga uporabimo za otroško igrišče, je odvisna seveda
od vsakokratnih okoliščin. Čim večji je ta prostor, tem bolje je. Praviloma pa
se računa, da je za 75—100 otrok treba v ta namen vsaj 600—1500 m² površine.

Če bi organizator igrišč potreboval še natančnejša pojasnila, se lahko obrne
na komisijo za predšolsko vzgojo pri Zvezi prijateljev mladine.